

Sygn. akt: III AUa 535/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha

Sędziowie: SSA Maria Padarewska - Hajn

SSO del. Beata Michalska (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu w dniu 29 stycznia 2014 r. w Łodzi

sprawy **E. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.**

o zwrot nienależnie pobranej renty socjalnej,

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 20 lutego 2013 r., sygn. akt: VI U 1467/12,

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 535/13

UZASADNIENIE

E. P. w dniu 6 listopada 2012r. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z 9 października 2012r., zobowiązującej ją do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za miesiące: czerwiec, sierpień – grudzień 2011r. w łącznej kwocie 3 670,02 zł. w związku z osiągnięciem przychodu powyżej 30% przeciętnego wynagrodzenia. W uzasadnieniu odwołująca się wskazała, że jest osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym, nie rozumie zmieniających się przepisów, nadto ze względu na niską wysokość renty socjalnej jest zmuszona pracować, a osiągnięte wynagrodzenie nie jest wysokie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podnosząc, że ubezpieczona w okresach wskazanych w decyzji osiągnęła przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczenia. Wskazał nadto, że ubezpieczona była prawidłowo pouczona o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do renty socjalnej i obowiązkiem świadczeniobiorcy było dbanie o to, aby uzyskiwane przychody nie przekraczały granic określonych w przepisach.

Wyrokiem z 20 lutego 2013r. , w sprawie VI U 1467/12, Sąd Okręgowy w Płocku VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie .

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

E. P., ur. (...), jest od dzieciństwa osobą niepełnosprawną w znacznym stopniu, ukończyła szkołę specjalną. Decyzją z 2 października 2003 r. przyznano jej prawo do renty socjalnej. Decyzja zawierała pouczenie o okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do świadczenia. Od 1 marca 2011 r. wysokość renty wynosiła 611,67 zł. Od 13 września 2010r. ubezpieczona podjęła zatrudnienie w zakładzie (...) w S., a od 11 lipca 2011r. w (...) s.c. w P. na podstawie umowy o pracę na stanowisku sprzątaczk.

Z tytułu zatrudnienia u pierwszego pracodawcy osiągnęła wynagrodzenie w czerwcu 2011 r. w wysokości 1.445,21 zł., natomiast w okresie sierpień - grudzień 2011 r. jej wynagrodzenie w (...) s.c. w P. wynosiło 1.386 zł. miesięcznie.

Zaskarżoną decyzją z 9 października 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. Inspektorat w C. zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 do 30 czerwca 2011 r. i od 1 sierpnia 2011 r. do 31 grudnia 2011 r. w kwocie 3. 670,02 zł. Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumenty znajdujące się w aktach rentowych, których prawdziwość i autentyczność nie była przez strony kwestionowana. Także Sąd nie znalazł podstaw, aby z urzędu odmówić im wiarygodności i mocy dowodowej.

W uzasadnieniu stanu prawnego Sąd I instancji powołał art. 10 ust. 6 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2003 r., nr 135, poz. 1268), zgodnie z którym prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5, w łącznej kwocie wyższej niż 30 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych. Nadto powołał treść komunikatów Prezesa ZUS, wg których kwota przychodu odpowiadająca 30% przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego do celów emerytalnych wyniosła :

- od 1 czerwca 2011 r. - 1039,90 zł - komunikat z dnia 19 maja 2011 r. ogłoszony w M.P. z dnia 31 maja 2011 r. nr 42, poz. 467,

- od 1 września 2011 r. - 1009,90 zł - komunikat z dnia 17 sierpnia 2011 r. ogłoszony w M.P. z dnia 30 sierpnia 2011 r. nr 77, poz. 769,

- od 1 grudnia 2011 r. - 1024,80 zł - komunikat z dnia 23 listopada 2011 r. ogłoszony w M.P. z dnia 30 listopada 2011 r. nr 105, poz. 1067.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wynagrodzenie uzyskane przez odwołującą w okresie wskazanym w zaskarżonej decyzji poza sporem przekroczyło 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia .

Nadto powołał art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku, Nr 153 poz. 1227 ze zm.) zgodnie z którym osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się zaś świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania (...). Jak zauważył Sąd Okręgowy, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego pouczenie nie może być abstrakcyjne i niekonkretne, a musi odnosić się do danej sprawy i pobieranego przez ubezpieczonego świadczenia; a brak takiego pouczenia wyklucza obowiązek jego zwrotu (por. wyrok SN w sprawie I UK 136/04, wyrok SN z 26.04.1980 r. III URN 51/80 OSNCP 1980/10/202, wyrok SN z 10.12.1985 r. II URN 207/95, wyrok SN z 17.11.1995 r. II URN 46/95 OSNAPiUS 1996/12/174); pouczenie kierowane jest do osób o różnej sprawności fizycznej i psychicznej oraz poziomie intelektualnym, musi być zrozumiałe, jasne pod względem językowym, czytelnie zredagowane i przejrzyste konstrukcyjnie, dostosowane do indywidualnej sytuacji ubezpieczonego, powinno być co wydaje się oczywiste, zrozumiałe dla adresata (por. wyrok SN z dnia 24 listopada 2004 r. I UK 3/04). Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006 roku I UK 161/05 pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy

zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2005 r., I UK 136/04). Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, iż pouczenie zawiera element wyjaśnienia, jednakże nie można pouczeniu przypisywać cech uzasadnienia (prawnego i faktycznego) decyzji, w którym organ rentowy dokonuje wykładni stosownych przepisów. Celem pouczenia, o którym mowa, nie jest więc wyczerpujące wyjaśnienie sytuacji prawnej i faktycznej ubezpieczonego, lecz pouczenie o konsekwencjach prawnych niezastosowania się emeryta (rencisty) do dyspozycji normy prawnej.

W ocenie Sąd I instancji znajdujące się na odwołaniu decyzji z 2 października 2003r. o przyznaniu renty socjalnej pouczenie stanowi praktycznie dosłowne powtórzenie szeregu przepisów ustawowych, w tym również art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (pkt. III pouczenia) i art. 10 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (pkt V pouczenia). Pouczenie tej treści zawierają również kolejne decyzje dotyczące prawa i wysokości świadczenia. Taki sposób pouczenia praktykowany przez organ rentowy, co do zasady, powszechnie uznawany jest za dopuszczalny i prawidłowy. Wprawdzie odwołująca się od decyzji ZUS jest osobą o znacznym stopniu upośledzenia umysłowego, to jednak Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że nie jest osobą ubezwłasnowolnioną, mieszka wraz z rodzicami i - jak przyznała sama matka odwołującej, treść decyzji i pouczeń znana była zarówno wnioskodawczyni, jak i dorosłym domownikom. W ocenie Sądu, to na odwołującej spoczywał obowiązek dbania o własne interesy, także w zakresie możliwości uzyskania przychodów, które nie powodowałyby zawieszenia prawa do świadczenia. Nie usprawiedliwia odwołującej brak należytej wiedzy prawniczej, gdyż pouczenie organu rentowego było zrozumiałe, czytelne i jasne. Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie jako bezzasadne.

W ustawowym terminie wyrok zaskarżyła ubezpieczona E. P. , wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku oraz „odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranej renty socjalnej”. W uzasadnieniu apelacji pełnomocnik w osobie matki G. P. podniosła, że ubezpieczona ma prawo do renty socjalnej od wielu lat. Potwierdziła, że nie czyta obecnie informacji zawartych na odwołaniu decyzji rentowych. Ubezpieczona wraz z matką były przekonane, że wysokość zarobków osiąganych z pracy nie powoduje zawieszenia renty socjalnej oraz że organ rentowy „nad wszystkim czuwa”. E. P. mieszka wraz z rodzicami i rodzeństwem, prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Ich łączny dochód jest bardzo niski. Nadto wskazała, że obecnie (od 1 stycznia 2013r.) nie obowiązują przepisy zawieszające prawo do renty socjalnej za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 30 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia .

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej jako bezzasadna podlegała oddaleniu, a podniesione w niej zarzuty nie miały wpływu na ocenę prawidłowości rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego .

W sprawie nie było sporu co do tego, iż w miesiącach : czerwcu i od sierpnia do grudnia 2011r. E. P., uprawniona do renty socjalnej, uzyskała przychód ze stosunku pracy przekraczający 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych (art.10 ust.6 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2012r.) . Tym samym zaistniała podstawa faktyczna do zawieszenia prawa do renty socjalnej za ww. miesiące w oparciu o art.10 ust.6 cyt. ustawy.

Zgodnie z art. 15 pkt 1 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (t.j. Dz. U. z 2013r., poz. 982) w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio m.in. art.138 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009r., Nr 153, poz.1227 ze zm.). W myśl art.138 ust.2 pkt 1 za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania . Zgodnie z niespornie ustalonym w sprawie stanem faktycznym, ubezpieczona E. P. , lat 32, ma ustalone prawo do renty socjalnej od 2003r. Jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji, organ rentowy od 2003r. doręczał ubezpieczonej decyzje wraz z pouczeniem zarówno o zawieszeniu prawa do świadczenia w przypadku osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia

społecznego, jak i o obowiązku powiadomienia ZUS o osiągnięciu miesięcznego przychodu oraz obowiązku zwrotu świadczenia pobranego nienależnie (decyzja z 2 października 2003r.; decyzja z 26 września 2007r. , decyzja z 17 marca 2011r.). Sąd prawidłowo ocenił, że pouczenie zawarte w decyzjach, aczkolwiek stanowi standardowe przytoczenie przepisów i nie odnosi się indywidualnie do ubezpieczonej, zawiera zrozumiałą i nie budzącą wątpliwości nakaz powiadomienia ZUS o osiągnięciu przychodu , czego bezspornie odwołująca się nie uczyniła. Jak wynika przy tym z akt rentowych, ZUS pismem z 14 czerwca 2012r. zawiadomił dodatkowo ubezpieczoną o konieczności złożenia zaświadczenia o wysokości osiąganych przychodów, wyznaczając termin 14 dni. Wobec braku reakcji ubezpieczonej, zwrócił się następnie w tym celu do pracodawców (pismo z 30 sierpnia 2012r.). Tym samym ubezpieczona nie może skutecznie twierdzić, iż nie miała świadomości ciężących na niej obowiązków wynikających z pouczenia zawartego w decyzjach ZUS, ponieważ nie zareagowała również na indywidualne wezwanie jej do ujawnienia osiągniętych przychodów. Poza tym Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał, iż w okolicznościach niniejszej sprawy, mimo znacznego stopnia niepełnosprawności ubezpieczonej, nie ma podstaw, aby uznać, że nie była w stanie zrozumieć treści pouczeń. Ubezpieczona pracuje zawodowo, urodziła w 2004r. dziecko, ubiegała się o dodatkowe świadczenia z tego tytułu (zasiłek rodzinny), a przy tym mieszka z rodzicami , którzy pomagają jej w prowadzeniu jej spraw. Wynika to wprost z oświadczenia matki G. P. złożonego na rozprawie oraz z dokumentów załączonych do akt rentowych. G. P. została upoważniona przez córkę do wykonania w jej imieniu czynności w zakresie zmiany rachunku bankowego, wszystkie dochody z renty są przekazywane na wspólny rachunek bankowy. Ubezpieczona złożyła 10 kwietnia 2012r. do ZUS wniosek o obliczenie i pobieranie zaliczki na podatek dochodowy od uzyskanego dochodu w 2012r. bez pomniejszania go o kwotę 46,33 zł., w dniu 22 czerwca 2005r. wystąpiła o przyznaniu jej dodatku pieniężnego, co również wskazuje ,że nie jest osobą nieporadną i potrafi osobiście lub z pomocą członków rodziny prawidłowo zadbać o swoje sprawy.

W rezultacie Sąd Okręgowy słusznie ocenił, iż nie ma podstaw do uznania, że wnioskodawczyni nie była w stanie zrozumieć i zastosować do siebie informacji przede wszystkim o obowiązku powiadomienia ZUS o fakcie osiągnięcia przychodu ze stosunku pracy. Przy czym jak słusznie zauważył Sąd I instancji, nie jest osobą ubezwłasnowolnioną, mieszka wraz z rodzicami i - jak przyznała sama matka odwołującej, treść decyzji i pouczeń znana była zarówno wnioskodawczyni, jak i dorosłym domownikom. W rezultacie zarzuty apelacji są bezzasadne w świetle ustalonego stanu faktycznego i powołanych przepisów. Zgodnie z art. 10 ust. 6 cyt. ustawy, prawo do renty socjalnej zawieszają się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody, o których mowa w ust. 1-5, w łącznej kwocie wyższej niż 30 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych. Jeżeli nie ma sporu co do wysokości osiągniętego wynagrodzenia za kwestionowane miesiące (tak jak w niniejszej sprawie) , bez znaczenia jest podnoszony przez apelującą fakt, że osiągnięty dochód nie był wysoki , jak też że sytuacja rodzinna uprawnionej do renty socjalnej jest trudna. Okoliczność ta może być uwzględniona dopiero w przypadku rozstrzygnięcia przez organ rentowy wniosku strony w trybie art.138 ust.6 cyt. ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z powołanym przepisem organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Dla rozstrzygnięcia sprawy bez znaczenia jest też fakt ,że od 1 stycznia 2012r. na podstawie ustawy z 30 sierpnia 2011r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej (Dz.U. z 2011r., Nr 224, poz.1338) uległ zmianie art.10 ust. 6 ustawy przez podwyższenie maksymalnej kwoty przychodu do 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Jak wyżej wskazano ustawa zmieniająca weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r., natomiast przychód , który został rozliczony w zaskarżonej decyzji odnosi się do czerwca, sierpnia-grudnia 2011r., kiedy obowiązywała stawka maksymalnego przychodu do 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Mając na względzie powyższe rozważania należało uznać, że Sąd I instancji wydał prawidłowe rozstrzygnięcie, a zarzuty podniesione przez skarżącą są bezzasadne. Tym samym apelacja na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.